

ԻՈՍԻՖ ԲԱԲՅԱՆԻ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԴԻՄԱՆԿԱՐԸ

ՄԱՐԻԱ ԲԱԲՅԱՆ

Հողվածում ներկայացված են Իոսիֆ Բաբյանի (1938-2010) ստեղծագործության ոլորտները՝ քանդակագործություն, գրաֆիկա, արծաթագործություն, խեցեգործություն:

Քանափ բառեր – Իոսիֆ Բաբյան, քանդակագործություն, գրաֆիկա, խեցեգործություն:

Իոսիֆ Ստեփանի Բաբյանը ծնվել է Թիֆլիսում 1938թ. հունիսի 23-ին: Ավարտելով Երևանի գեղարվեստաթատերական ինստիտուտի խեցեգործության բաժինը՝ Բաբյանն աշխատել է Երևանի ֆայնասի գործարանում՝ որպես գլխավոր նկարիչ, դասավանդել է Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական ինստիտուտում և Երևանի գեղարվեստի պետական ակադեմիայի խեցեգործության ամբիոնում (1968-2010):

Ի.Բաբյանի աշխատանքներին բնորոշ են հստակ գիծը, հազեցած գույնը, կոնտրաստը: Այստեղ միաձուլվում են առօրյա կյանքն ու պոեզիան, իրականն ու երևակայականը: Վարպետին բնորոշ արտիստիզմը, ոճի զգացողությունը և նկարչական տակտը յուրաքանչյուր ստեղծագործություն դարձնում են զգայական և շոշափելի: Ի.Բաբյանն ինքնատիպ արվեստագետ է. նրա յուրաքանչյուր աշխատանք անկեղծ է և խորը վերապրած, իսկ կերտած կերպարներն այնքան ամփոփ են և համոզիչ, որ թվում է, թե ապրում են սեփական կյանքով և հույզերով: Նրա աշխատանքներն աչքի են ընկնում գունային ներդաշնակությամբ, վրձնահարվածների ռիթմիկ մշակումներով և լուսային ակտիվ հակադրումներով: Նրանց ձգողականությունը թույլ է տալիս ընկալել նկարչի ներաշխարհը, նրա տրամադրությունների և խոհերի ողջ սպեկտրը:

Գրաֆիկական աշխատանքներին բնորոշ է մերթ հստակ, մերթ էլ թրթռացող գիծը, որը, սակայն, մնում է արտիստիկ և գրավիչ: Այն դիտողին տանում է իր հետևից, համոզում խորանալ ստեղծագործության մեջ այնպես, ինչպես դա արել է ինքը՝ նկարիչը: Գիծն է նրա գրաֆիկայի հիմնական կառուցող և հավաքող տարրը: Նրա արվեստը բազմազան է. ստեղծագործական տարբեր շրջաններում նրա աշխատանքներում կգտնենք դեկորատիվ տարրեր թե՛ կուբիզմի և թե՛ սիմվոլիզմի ոճերով (նկ. 1-3):

(նկ. 1)

(նկ. 2)

(նկ. 3)

Խոսքը վերաբերում է ոչ թե որոշակի հեղինակներին հետևելուն, այլ գույնը, գիծը, միջավայրը պատկերելու գեղարվեստական սկզբունքներին: Ընթացքում նկարչի գիծը դառնում է այնքան խոսուն, ամուր և բազմերանգ, որ նրան հաջողվում է հասարակ մատիտով, մի գծով ստանալ արտահայտիչ, ամփոփ, կատարյալ պատկերներ: Այստեղ յուրաքանչյուր անգամ ամենախոշոր խնդիր նեղանում է և որոշակիանում առանձին էության մեջ: Կերպարն օժտվում է անկեղծությամբ և դառնում հարազատ ցանկացած դիտողի համար: Յուրաքանչյուր կերպարի համար ընտրված և գտնված է հենց նրան բնորոշ ներքին հուզական աշխարհը: Այստեղ գործ ունենք ընդհանրացված կերպարային մտածողության հետ, երբ գերծ մնալով երկրորդական մշակումներից՝ ստացվում են լուսաստվերային մեծ զանգվածներով ընդգծված դիմամիկ պատկերներ: Նկարիչը փորձում է մտնել իր համար անձանոթ կերպարի ներաշխարհ և հասկանալ պատկերվողի գրավչության գաղտնիքն ու խառնվածքը: Այդ է պատճառը, որ նրա բոլոր դիմանկարներն այդքան խոսուն են և կենդանի: Նա փնտրում է արտահայտիչ հատկանիշներ և ուրվագիծ, ուսումնասիրում է գծի պատկերման հնարավորությունները, աշխատում է ուրվագծով, ստվերագծով՝ սև ու սպիտակ գունային տարածության մեջ, նրան հետաքրքրում են նաև կտրուկ հակադրությունը և տոնային անցումները: Յուրաքանչյուր աշխատանք նոր խոսք է՝ գծի արտիստիկ վարպետությամբ, ձևի զարմանալի հարմոնիայով, որտեղ աշխատանքի յուրաքանչյուր անգամ փոքրիկ հատվածում թաքնված է ամբողջական նկարի բովանդակություն: Քանդակները մինիմալիստական են, տաշված մեծ զանգվածներով՝ առանց մանրամասնելու: Բայց դա աշխատանքն ամենևին չի ծանրացնում. այն դիտվում է զուսպ և կամերային, հուզական և նուրբ: Հեղինակի մտածելակերպը հիմնվում է ստեղծագործական ընդհանրացման վրա, որտեղ հավաքվում են առանձին տարրեր, մեծացվում, ընդլայնվում և դառնում միասնական հորինվածք (նկ. 4-5):

(նկ. 4)

(նկ. 5)

Ի.Բաբյանի խեցեգործության մեջ միավորվում են կերպարվեստի երկու բնագավառները՝ քանդակն ու գեղանկարչությունը: Խեցեգործական մեծ պաննոներն այնքան ամուր և մոնումենտալ են, որ ասես քանդակներ լինեն, և, հակառակը՝ մանր չափերի աշխատանքներն այնքան մանրամասն մտածված և մշակված են, որ ընկալվում են որպես մեծ որմնանկարներ: Նա ձևավորում է մեծադիր պաննոներով հասարակական, առողջապահական և մշակութային հաստատություններ՝ «Արմենիա» հյուրանոցի վարչական բաժինը և բարսճարանի քանդակադրոշմ դռները, թիվ 3 մանկական հանրապետական հիվանդանոցի նախասրահը, «Էրեբունի» հիվանդանոցի սպասարահը, Արզնիի, Դիլիջանի բժշկական կենտրոնները: Հեղինակը ստեղծում է յուրովի խոսուն պատկերներ: Մշտապես փորձարկումներ կատարելով Ի.Բաբյանն աշխատում է բարդ խառը տեխնիկայով՝ օգտագործելով տարբեր նյութեր: Հեղինակի համար չկա և ոչ մի երկրորդական կամ օժանդակ տարր. ուշադրության են արժանանում թե՛ գույնը, թե՛ գիծը, թե՛ ձևը, թե՛ ծավալն ու ֆակտուրան:

Նկարիչը չի հարում որևէ առանձին ոճի. նրա ստեղծագործության մեջ կան և՛ ռեալիստական, և՛ էքսպրեսիոնիստական, և՛ դեկորատիվ ոճի աշխատանքներ: Դա պատահական չէ, քանի որ հեղինակի խառնվածքն ինքնին բարդ է և բազմաբնույթ՝ տաք և սառը, նուրբ և խիստ, հուզական և վճռական: Բայց բոլոր դեպքերում՝ զգայական և վերապրած, զգացած և տառապած:

Խեցեգործության մեջ Բաբյանը նոր որակ, նոր մշակույթ է ներմուծում: Հմտորեն տիրապետելով խեցեգործության բոլոր գաղտնիքներին՝ նա իր գործերի մեջ փորձարկումներ է անում ջնարակներով՝ ստանալով նոր հետաքրքիր արդյունք: Խեցեգործությունը դառնում է գեղանկարչություն: Ուրվագծերի և դրանց ռիթմիկ անցումների, հաճախ նաև գունային մեղմ ու թափանցիկ լուծումների շնորհիվ նկարիչը ստեղծում է մե՛րթ խիստ լարված ու դրամատիկ վիճակներ, մե՛րթ հանգում փիլիսոփայական ընդհանրացման:

Գույնը նրա համար կենդանի է, շնչող ու լուսավառ: Անգամ քանդակներն են գունագեղ: Բաբյանի աշխատանքները միայն կերպարվեստի գործեր չեն. դրանք մտքեր են, զրույցներ՝ տարբեր, միմյանց հակասող և միմյանց լրացնող: Իոսիֆ Բաբյանին հաջողվում է նկարչին վայել նուրբ աշխարհընկալումով գտնել տիպականը և բնորոշը՝ չկրկնելով և պահպանելով ինքնատիպությունը:

Հեղինակն ունի միանգամայն ճանաչելի՝ սեփական ոճ՝ կրակոտ, հյութեղ գույն ու պլաստիկ, հստակ և միևնույն ժամանակ թրթռուն գիծ: Դիպուկ զգացողությամբ կերպարվեստի նշված բնագավառներում ստեղծված հեղինա-

կի աշխատանքները դառնում են սեփական հոգով անցկացված, զգացած և վերապրած պատկերներ: Հեղինակը ներկայանում է որպես գույնի և գծի վարպետ՝ դիտողի մեջ ստեղծելով տոնական ուրույն հոգեվիճակ և տրամադրություն, երբ իրականը դառնում է հեքիաթային և կախարդական: Եվ այս նոր իրականության մեջ տիրում են անսահման սերն ու բարությունը:

Բազմապիսի հետաքրքրությունների տեր արվեստագետի արտահայտման մեկ այլ բնագավառ էր արծաթագործությունը: Իրեն բնորոշ գրագիտությամբ, չափի զգացողությամբ են ստեղծված բազմաթիվ զարդեր: Օգտագործելով զանազան խորհրդանիշներ՝ նա ստեղծում է միասնական ներդաշնակ աշխատանքներ, որտեղ յուրաքանչյուր առանձին մանրամաս մտածված և մշակված է արծաթագործին վայել մանրակրկիտությամբ: Ի.Բաբյանի գրաֆիկական, քանդակային, խեցեգործական աշխատանքները շատ երաժշտական են, շնորհիվ թե՛ դիթմի և թե՛ ծավալների, գծի և գույնի հարմոնիկ ներդաշնակության: Նրանցում որպես դոմինանտ հնչում է գունային կամ գծային շեշտը: Նկարչի համար չկա առաջնային և երկրորդական. անգամ առաջին հայացքից անկարևոր թվացող հատվածները մանրակրկիտ մշակված են, մտածված և վերապրած:

ТВОРЧЕСКИЙ ПОРТРЕТ ИОСИФА БАБЯНА

МАРИЯ БАБЯН

В статье представлены сферы деятельности Иосифа Бабяна (1938-2010) – скульптура, графика, керамика.

Ключевые слова – Иосиф Бабян, скульптура, графика, керамика.

A SKETCH OF JOSEPH BABYAN'S CREATIONS

MARIA BABYAN

This article presents the various professional spheres of Joseph Babyan (1938-2010) – sculpture, graphic arts, ceramics, jewellery (silver).

Key words – Joseph Babyan, sculpture, graphic arts, ceramics.